

Sygn. akt I ACa 614/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska (spr.)
Sędziowie :	SA Barbara Owczarek SO del. Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa D. P.

przeciwko M. S. i K. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 12 grudnia 2012 r., sygn. akt I C 29/12

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego M. S. 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 614/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo D. P. skierowane przeciwko M. S. i K. S. o zapłatę oraz orzekł o kosztach procesu i kosztach sądowych.

Sąd ten ustalił, że pozwany M. S. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe(...) w C. zawarł z (...) Spółką Akcyjną w W. dwie umowy kredytowe. Pierwsza z nich zawarta w dniu 12 lipca 2001r. dotyczyła udzielenia kredytu obrotowego na rachunku bieżącym nr (...), a środki z niego pochodzące miały zostać przeznaczone na pokrycie zobowiązań płatniczych z tytułu działalności gospodarczej.

Zabezpieczeniami spłaty kredytu był w szczególności weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową wystawiony przez kredytobiorcę i poręczony przez jego małżonkę oraz hipoteka kaucyjna na nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) będącej współwłasnością M. S. i K. S. na zasadach wspólności ustawowej w 2/9 częściach, dla której Sąd Rejonowy w Częstochowie Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi KW nr (...) – do kwoty 40.000,00 zł wraz z cesją praw z polisy ubezpieczeniowej.

Przedmiotem drugiej umowy, tj. z dnia 18 kwietnia 2001r. było udzielenie kredytu inwestycyjnego denominowanego nr (...). Zgodnie z umową środki uzyskane z kredytu miały zostać przeznaczone na działalność inwestycyjną. Zabezpieczeniami spłaty kredytu i związanych z nim należności były w szczególności: weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową wystawiony przez kredytobiorcę i poręczony przez jego małżonkę oraz hipoteka kaucyjna na wyżej opisanej nieruchomości pozwanych.

Pozwany podpisał nieczytelnie weksle in blanco w dniu zawarcia umów kredytowych tj. 12 lipca 2001r. i 18 kwietnia 2001r., a K. S. je poręczyła. Podpisali oni również deklaracje wekslowe, w których M. S. oświadczył, że Bank ma prawo wypełnić weksle na sumę odpowiadającą zadłużeniu z tytułu umów kredytowych łącznie z odsetkami, prowizją i kosztami, weksle te opatrzyć datą płatności według swojego uznania. K. S. oświadczyła, że wyraża zgodę na treść deklaracji podpisanej przez małżonka, z tym że jej odpowiedzialność z weksli ograniczona jest do kwoty wynikającej z umowy kredytu wraz z odsetkami, prowizją i kosztami.

W związku z nieregulowaniem zadłużenia Bank wystawił tytuły egzekucyjne. Wierzytelność wynikająca z umowy o kredyt obrotowy nr (...) została stwierdzona bankowym tytułem egzekucyjnym nr (...) z dnia 22 lipca 2003r. opatrzonym klauzulą wykonalności na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 2 lutego 2004r., sygn. akt XV Co 4656/03. Wierzytelność wynikająca z umowy o kredyt inwestycyjny nr (...) została stwierdzona bankowym tytułem egzekucyjnym nr (...) z dnia 22 lipca 2003r. opatrzonym klauzulą wykonalności na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 2 października 2003r., sygn. akt XV Co 4655/03.

W dniu 16 czerwca 2006r. (...)Spółka Akcyjna w W. przeniosła wierzytelność przysługującą jej wobec M. S. i K. S. na rzecz (...) w W.. Następnie, w dniu 20 maja 2009r. (...) sprzedał tę wierzytelność na rzecz powódki D. P.. M. S. i K. S. zostali zawiadomieni o zmianie wierzyciela.

D. P. wypełniła weksle na kwoty: 390 665,36 złotych oraz 40 000 złotych, oznaczyła termin płatności na 18 sierpnia 2011r. i pismami z dnia 8 sierpnia 2011r. zawiadomiła pozwanych o wypełnieniu weksli i wezwała ich do wykupu.

Powołując się w znacznym zakresie na orzecznictwo Sądu Najwyższego uznał Sąd pierwszej instancji, iż powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem wierzytelność zabezpieczona wekslem uległa przedawnieniu. W ocenie Sądu Okręgowego termin ten z uwagi na fakt, iż roszczenie związane jest z prowadzeniem działalności gospodarczej (pomimo że wierzytelność w wyniku powtórnego obrotu stała się własnością osoby trzeciej) wynosił, zgodnie z art. 118 kc, trzy lata.

Wskazał również, iż złożenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przerywa bieg przedawnienia. Do czasu ukończenia postępowania klauzulowego uprawniony nie może podjąć innej czynności mogącej ten bieg przerwać, a zatem złożenie wniosku o nadanie klauzuli wywołuje również skutek zawieszenia biegu terminu przedawnienia. W rozpoznawanej sprawie trzyletni termin przewidziany dla tego rodzaju roszczeń biegł na nowo od dat uprawomocnienia się postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym – luty 2004r., październik 2003r. Termin przedawnienia upłynął zatem odpowiednio w lutym 2007r. i w październiku 2006r.

Prowadzone przez strony rozmowy dotyczące wierzytelności nie dają zaś podstawy do przyjęcia, iż pozwani uznali roszczenie w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 2 kc.

Wskazał również Sąd, iż pozwani podnieśli zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową. Stwierdził wobec tego, że wierzyciel nie może wypełnić weksla, jeżeli zobowiązanie nim zabezpieczone, uległo przedawnieniu. W

rozpoznawanej sprawie podpisanie weksli przez M. S. nastąpiło w dniach 12 lipca i 18 kwietnia 2001r., a zatem daty te nie mogą być rzeczywistymi datami ich uzupełnienia. Powódka w dniach tych nie mogła ich uzupełnić, gdyż z uwagi na wiek nie posiadała wówczas pełnej zdolności do czynności prawnych, a wierzytelności z nich wynikające nabyła dopiero w dniu 20 maja 2009r. Weksle mogły zostać przez nią uzupełnione po tej właśnie dacie, a skoro roszczenia przedawniły się w lutym 2007r. i w październiku 2006r., to uznać trzeba, że wypełniła ona weksle niezgodnie z deklaracją wekslową.

Przenosząc spór z płaszczyzny prawa wekslowego na spór ze stosunku podstawowego uznał Sąd pierwszej instancji, iż powództwo to również nie zasługiwało na uwzględnienie, po pierwsze z tej przyczyny, iż roszczenie z umów kredytowych uległo przedawnieniu, a po drugie powódka nie wykazała wysokości dochodzonej przez siebie kwoty, nadto nie złożyła dokumentu umowy cesji zawartej pomiędzy (...) Spółką Akcyjną a (...).

Dodatkowo odniósł się Sąd do zabezpieczenia wierzytelności poprzez ustanowienie hipotek kaucyjnych na nieruchomości pozwanych i uznał, że powódka nie wykazała przysługującej jej wierzytelności w zakresie zabezpieczenia rzeczowego.

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 98 kpc w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013r. poz. 461).

Nadto nakazał Sąd pobrać nieuiszczoną przez powódkę część opłaty od pozwu w wysokości 16 150 złotych, która stanowiła $\frac{3}{4}$ należnej opłaty po stwierdzeniu braków podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka D. P.. Skarżąca zarzuciła naruszenie przepisu art. 77 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece poprzez jej niezastosowanie, art. 118 kc w zw. z art. 10 i 70 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936r. Prawo wekslowe poprzez przyjęcie, że weksle zostały wypełnione po upływie terminu przedawnienia roszczenia i niezgodnie z deklaracją wekslową, art. 118 kc w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 kc przez błędne ustalenie początkowej daty biegu terminu przedawnienia bez uwzględnienia prowadzonej przeciwko pozwany egzekucji, która przerywa bieg tego terminu oraz art. 194 i art. 195 ust. 1 ustawy z dnia 27 maja 2004r. o funduszach inwestycyjnych w zw. z art. 6 kc poprzez nieprawidłowe uznanie, iż powódka nie wykazała przejścia praw z (...) Spółki Akcyjnej na rzecz (...) oraz że nie wykazała wysokości dochodzonego roszczenia.

Zarzuciła nadto apelująca naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 233 kpc poprzez uwzględnienie zarzutu przedawniania i niezgodności wypełnienia weksli z deklaracją, pomimo zaniechania analizy jej postanowień, pominięcie dowodu ze znajdujących się w aktach dokumentów, a w szczególności umowy sprzedaży wierzytelności z dnia 20 maja 2009r. na okoliczność wysokości roszczenia powódki oraz zawiadomienia Sądu Rejonowego w Częstochowie IX Wydziału Ksiąg wieczystych z dnia 19 sierpnia 2009r. dotyczącego zmiany wierzyciela hipotecznego w księdze wieczystej KW nr (...) na okoliczność przejścia praw z wierzytelności będącej przedmiotem sporu; naruszenie art. 224 kpc w zw. z art. 217 kpc i art. 233 kpc poprzez zamknięcie przewodu sądowego, pomimo nieprzeprowadzenia dowodu i nierozpoznania wniosku o przeprowadzenie dowodu z akt opisanej księgi wieczystej.

W oparciu o tę podstawę skarżąca domagała się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania ewentualnie jego zmiany i zasądzenia od pozwanych solidarnie na jej rzecz kwoty 430 666 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanych do $\frac{2}{9}$ udziału w nieruchomości pozwanych położonej w C. przy ul. (...). Wniosła również o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż zaskarżony wyrok jest trafny.

Wbrew zarzutom skarżącej Sąd Okręgowy dokonał poprawnych ustaleń faktycznych, oceniając zgromadzony materiał dowodowy zgodnie z treścią art. 233 § 1 kpc. Dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena nie narusza reguł logicznego rozumowania ani zasad doświadczenia życiowego. Z tego względu ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy z drobną korektą, jako właściwe, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne. Na podzielenie także zasługują, jako prawidłowe, rozważania prawne Sądu pierwszej instancji, wsparte przywołanym przez ten Sąd orzecnictwem Sądu Najwyższego oraz poglądami doktryny.

W szczególności wskazać należy, iż zasadnie Sąd Okręgowy przyjął, że weksle zostały uzupełnione dopiero przez powódkę. Mogło to natomiast nastąpić najwcześniej z chwilą wejścia przez nią w posiadanie tych weksli. To zaś nastąpiło nie z dniem zawarcia przez powódkę z (...) umowy sprzedaży wierzytelności (tj. 20 maja 2009r.), lecz w dniu 27 sierpnia 2009r., kiedy weksle zostały fizycznie przekazane przez zbywcę ówczesnemu pełnomocnikowi powódki (k. 29). O tyle też należy uściślić ustalenia Sądu pierwszej instancji.

Poza sporem musi być, iż będące podstawą roszczenia powódki dwa weksle zostały wystawione przez pozwanego (i poręczone przez pozwaną) odpowiednio: w dniu 18 kwietnia 2001r. oraz w dniu 12 lipca 2001r. jako zabezpieczenie spłaty dwóch kredytów udzielonych pozwanemu przez (...) S.A. w W. (dalej: Bank). Weksle te były weksłami in blanco i ich wystawieniu towarzyszyły deklaracje wekslowe.

Zgodnie z postanowieniami obu deklaracji Bank miał prawo wypełnić owe weksle in blanco na sumę odpowiadającą zadłużeniu pozwanego w Banku z tytułu umowy kredytowej z dnia 18 kwietnia 2001r. oraz z dnia 12 lipca 2001r., łącznie z odsetkami, prowizją i kosztami, oraz weksle te opatrzyć datą płatności według własnego uznania.

Oczywiste zatem jest, że weksle te nie mogły zostać uzupełnione poprzez wpisanie sum wekslowych w dniach ich wystawienia (i jednocześnie zaciągnięcia kredytów) tj. tak jak zostało to podane przez pełnomocnika powódki w kierowanym do pozwanych zawiadomieniu o wypełnieniu weksli i wezwaniu do ich wykupu (k. 7 – 8). Nie może także ulegać wątpliwości, że powódka nie mogła uzupełnić weksli, zanim weszła w ich posiadanie. To zaś, jak już zaznaczono, nastąpiło w dniu 27 sierpnia 2009r.

W tych okolicznościach, wobec zarzutów pozwanych, iż weksle zostały uzupełnione po upływie terminu przedawnienia roszczeń podlegających zabezpieczeniu, rzeczą powódki było ewentualnie wykazanie (art. 6 k), że nabyła owe weksle uzupełnione już wcześniej. Skarżąca jednak nie tylko, że nie zaoferowała środków dowodowych na tę okoliczność, ale nawet takiego zarzutu nie podniosła.

Podkreślić przy tym należy, że w świetle dokumentów, które zostały przez skarżącą przedstawione w postępowaniu przed Sądem Okręgowym, brak jest takich, które mogłyby świadczyć o tym, iż skarżąca nabyła weksle uzupełnione przez ich poprzednich posiadaczy (Bank bądź (...)). Przeciwnie, z pisma (...), który sprzedał powódce wierzytelności zabezpieczone owymi weksłami, wynika, iż w dniu 21 sierpnia 2009r., (...) przekazał pełnomocnikowi powódki dokumentację dotyczącą sprzedanych wierzytelności, w tym „w szczególności blankiety wekslowe wraz z deklaracjami w oryginale” (k. 29). Sformułowanie „blankiety”, jak się wydaje, nie zostałyby użyte, gdyby weksle już wówczas były zupełne. W każdym razie nie została w tym przedmiocie dokonana żadna adnotacja w umowie sprzedaży wierzytelności.

Reasumując tę część rozważań stwierdzić więc jeszcze raz należy, iż nie zachodzą podstawy do uznania wadliwości ustaleń Sądu Okręgowego odnośnie do daty uzupełnienia weksli poprzez wpisanie sum wekslowych. W opisanych okolicznościach przyjąć bowiem należy, iż uczyniła to powódka, a najwcześniej mogła to uczynić z dniem wejścia w ich posiadanie czyli w dniu 27 sierpnia 2009r.

Jak natomiast wynika z ustaleń i wywodów prawnych Sądu Okręgowego roszczenia z tytułu umów kredytowych, na ten dzień, były już przedawnione. Termin ten minął bowiem w odniesieniu do jednej z wierzytelności z umów kredytowych w październiku 2006r., a co do drugiej w lutym 2007r., przy uwzględnieniu trzyletniego terminu przedawnienia

wierzytelności kredytowych oraz przerwy biegu przedawnienia wynikającej z wdrożonych przez Bank postępowań sądowych o nadanie bankowym tytułom egzekucyjnym klauzul wykonalności.

Zaznaczyć przy tym należy, iż trudno zgodzić się z twierdzeniami apelacji, iż Sąd Okręgowy „bezkrytycznie” przyjął daty przedawnienia roszczeń „w ślad za twierdzeniami pozwanych”. Co prawda pozwani istotnie przedstawili obszerny wywód co do kwestii związanych z przedawnieniem roszczeń (k. 124 – 133), jednakże Sąd Okręgowy dokonał samodzielnych ustaleń. Weryfikacja zarzutu przedawnienia, również w kontekście ewentualnych przerw biegu przedawnienia, wymagała inicjatywy powódki. Jednakże po przedstawieniu przez pozwanych wywodów odnośnie do tej kwestii strona powodowa nie wskazała, że doszło do przerwy przedawnienia na skutek wszczęcia egzekucji.

Nie sposób zatem zarzucać Sądowi pierwszej instancji, że nie poczynił w tym zakresie ustaleń. Powoływany w apelacji dowód z akt księgi wieczystej, a który to wniosek nie został zrealizowany przez Sąd Okręgowy został przez stronę powodową złożony na wstępie procesu (zanim pozwani wdali się w spór) na inną okoliczność („istnienia należności wekslowej oraz skuteczności dokonanego na rzecz powoda przelewu wierzytelności zabezpieczonej wekslowo” – k. 18 – 19), nadto samo powołanie się na fakt wszczęcia egzekucji w dniu 2 marca 2004r. jest niewystarczające. Istotne – w kontekście odparcia zarzutu przedawnienia – byłoby bowiem wykazanie, w jakiej dacie owa egzekucja została prawomocnie zakończona. Niezależnie od zaprezentowanych uwag, podnieść trzeba, iż strona powodowa przed zamknięciem rozprawy ani nie zgłosiła żadnego zastrzeżenia w trybie art. 162 kpc, ani nie wniosła o uzupełnienie przeprowadzonego postępowania dowodowego.

Wobec przeto uznania, że weksle zostały uzupełnione po dacie przedawnienia roszczeń podlegających zabezpieczeniu (roszczeń wynikających z umów kredytowych), trafne są także dalsze wnioski Sądu Okręgowego, iż ten stan rzeczy oznacza, że weksle zostały wypełnione niezgodnie z deklaracjami wekslowymi. Zarzut taki może zaś podnieść tak wystawca weksła in blanco, jak i poręczyciel (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2008r., II CSK 360/08, LEX nr 584726).

Zgodzić się nadto należy ze stanowiskiem prezentowanym w orzecznictwie przywołanym przez Sąd pierwszej instancji, iż wykładnia postanowień deklaracji wekslowej towarzyszącej wystawieniu weksła in blanco wręczonego dla zabezpieczenia określonego roszczenia zazwyczaj prowadzi do wniosku, że treścią upoważnienia jest objęte jedynie uzupełnienie weksła przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. Odmienne stanowisko musiałoby bowiem prowadzić do trudnego do zaakceptowania poglądu, że posiadacze zabezpieczenia w postaci weksła in blanco uzyskują dodatkową ochronę roszczeń przedawnionych. Takie uprzywilejowanie nie znajduje jednak żadnego uzasadnienia.

Wskazać należy, że deklaracje wekslowe podpisane przez pozwanych zawierają standardowe (wcześniej przytoczone) sformułowania, zwyczajowo używane w takich okolicznościach. Ich treść daje więc podstawy do dokonania wykładni tychże postanowień w taki sposób, jaki uczynił to Sąd Okręgowy uznając, iż uzupełnienie weksła nie mogło nastąpić, jeżeli zobowiązania które zabezpieczały uległy przedawnieniu. Nadmienić przy tym wypada, że skarżąca jakkolwiek z tą interpretacją się nie zgadza to nie przedstawiła argumentów (i dowodów), które nakazywałyby dokonanie innej wykładni.

Przedstawione wywody prowadzą do wniosku, iż zasadnie zostało przyjęte zaskarżonym wyrokiem, że brak jest podstaw do przypisania pozwany odpowiedzialności wekslowej.

Podkreślić natomiast trzeba, iż powódka opierała przed Sądem Okręgowym swoje roszczenie o weksle (k. 1 – 2, k. 18 – 19). Poza powołaniem się na zobowiązanie wekslowe pozwanych powódka nie wskazała na inną podstawę, która miałaby uzasadniać ich odpowiedzialność w tej sprawie. W szczególności skarżąca nie powołała się w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji na to, iż odpowiedzialność pozwanych ma uzasadniać to, że są oni dłużnikami rzeczowymi. Tego rodzaju żądanie musiałoby zaś zostać wyraźnie wyartykułowane przed Sądem Okręgowym, tak aby pozwani mogli podjąć stosowną, na gruncie art. 77 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. DZ. U. z 2013r., poz. 707 z późn. zm.) obronę, a Sąd Okręgowy miał podstawy, bez naruszania art. 321 § 1 kpc,

orzec o takim żądaniu. Na etapie postępowania apelacyjnego wystąpienie z takim roszczeniem jest zaś spóźnione – art. 383 kpc.

Podobnie rzecz się ma z oparciem żądania na podstawie wynikającej ze stosunku podstawowego. Także w tym zakresie nie doszło do podjęcia przez powódkę czynności do przeniesienia sporu z płaszczyzny sporu wekslowego na płaszczyznę sporu podstawowego.

Niezależnie zatem od argumentacji Sądu Okręgowego, która jest trafna i nie ma potrzeby powielania jej w tym miejscu, uwzględnienie żądania czy to ze stosunku podstawowego czy to z tytułu zabezpieczenia hipotecznego, nie mogło mieć miejsca przede wszystkim z tej przyczyny, że nie zostało zgłoszone w tym procesie.

Mając na uwadze przedstawione rozważania apelacja jako pozbawiona uzasadnionych podstaw podlegała oddaleniu – art. 385 kpc. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z wynikiem tego etapu postępowania – art. 98 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i art. 391 § 1 kpc.